

Missä psykiatrit ovat?

Psykiatria meillä ja muualla

Suomen Psykiatriyhdistyksessä teimme Raimo Salokankaan, Matti Joukamaan ja Aino Ostamon kanssa kyselytutkimuksen, joka julkaistiin *Psychiatra Fennica* supplementtina vuonna 2003 otsikolla ”Missä psykiatrit ovat?”. Olimme kiinnittäneet huomiota siihen, että erikoislääkärien määrä oli laskusuunnassa ja arvioimme tilanteen kriisiytyvän 2020-luvun aikana. Tuossa vaiheessa erikoistumaan hakevien määrä oli laskussa, jonka taustalla oli myös 1990-luvun laman aikana pienentyneet lääketieteen opiskelunsa aloittavien määrät ja pienenevät ikäluokat.

Mutta psykiatria poikkesi jo tuossa vaiheessa muista erikoisaloista koulukansensa aloittaneiden osalta. Vaikka tästä keskusteltiin huolestuneina, niin laajempi huomio asiaan kiinnittyi vasta kun kehitys huonoon suuntaan oli jo aivan liian pitkällä. Pari vuotta sitten arvioin, että tarvittaisiin 15 erikoistumisensa aloittavaa tavanomaisen lukumäärän lisäksi vuotta kohti, jotta pysyttäisiin 2020-luvun alun tasolla.

Lääketieteen opiskelijoita ja reunapalveluja psykiatrialla parikymmentä vuotta ohjattuani näyttää työn tahti kiristyneen siinä määrin, että ala tuntuu siitä kiinnostuneestakin jo alussa näyttävän kuormittavalta. Kun psykiatrian aloilla on tehty runsaasti rakenteellisia muutoksia ei huomiota ole kiinnitetty työolosuhteiden muutoksiin ja niiden seurauksiin. Tämä on toki vain yksi rikka rokassa koulutettavien vähenemisen taustalla. Kun alan ongelmista puhutaan, mikä toki on tarpeellista, saattaa tämä vielä entisestään lisätä huolta jaksamisesta ja

johtaa muuhun valintaan tulevan pelossa. Psykiatriksi ja yleislääkäriksi erikoistuvat näyttävät tulevan samasta opiskelijapopulaatiosta. Jos toisella alalla on vaikeuksia, niin todennäköisesti on toisellakin. Tärkein psykiatialle hakeutumisen peruste oli toisessa kyselytutkimuksessamme ”humanistinen tekijä”, joka viittasi mm. haluun tehdä ihmisten kanssa työtä, kiinnostusta potilaan ongelmiin ja pitkiin hoitosuhteisiin. Onko näille intresseille riittävästi tilaa nykyisessä järjestelmässä?

Olin toistakymmentä vuotta pohjoismaisen yhteistyökomitean jäsenenä ja kolme viimeistä vuotta sen puheenjohtajana. Jokaisessa kokouksessa keskusteltiin erikoisalan tilanteesta ja kehityksestä eri Pohjoismaissa ja Baltiassa alueen maiden liittyttyä tähän organisaatioon. Erikoistuvien rekrytointivaikeudet olivat tavanomainen puheenaihe. Myöhemmin olin Maailman Psykiatri yhdistyksen johtokunnan Pohjoismaiden ja Baltian alueen edustaja. Kuta kuinkin kaikissa länsimaissa näyttää olevan rekrytointivaikeuksia. Englanninkielisissä maissa ongelmat ovat vähäisempiä etenkin aasialaisista maista tulleiden maahanmuuttajien ansiosta.

Maailmassa on maita, joissa saattaa olla yksi psykiatri miljoonia tai kymmeniä miljoonia asukkaita kohti. Kehittyvien maiden näkökulmasta ongelmamme näyttävät luksus-luokassa matkustavien ruoansulatuserongelmilta. He ovat oppineet hyödyntämään myös perinteisiä parantajia opettamalla heille mielenterveysosaamista ja tulokset ovat olleet lupaavia. Yleensä kehittyvät maat ovat hakenneet oppia kehittyvien maiden yliopistoista ja asiantuntemuksesta, mutta saatamme olla valumassa tilanteeseen, jossa voisi olla hyvä ottaa jollain tavalla mallia niistä maista, joissa yritetään tulla toimeen vähäisellä työvoimalla. Tämä tulee olemaan välttämätöntä, jos kehityksen suunta ei korjaannu. Muistuu mieleeni jopa japanilaisprofessorin kommentti kerroessani Suomen tilanteesta. ”Mutta teillähän on kaikki valtavan hyvin!”.

Vielä 1970- ja 1980-luvuilla ala oli hyvin suosittu. 2000-luvun ”ajan henki” ei ehkä suosi alaa, jossa toipuminen ei ole nopeaa eikä työ tarjoa mahdollisuuksia ”sankarilääkäriksi”. Hieman ironisesti voisi kysyä tarvittaisiinko menestyvä kansainvälinen televisiosarja, jossa psykiatri ei olisi hullunkurinen hahmo vaan vakavasti otettavaa työtä tekevä ihminen.

Tulevaisuus on toisaalta aina vaikeasti ennakoitava, emmekä tiedä, mitä ikäluokien jatkuva pieneneminen merkitsee psykiatrisen hoidon tarpeelle. Psykiatristen häiriöiden sairaustaakka koskee etenkin alle 40-vuotiasta väestöä. Pieneneekö kysyntä samaan tahtiin kuin psykiatrian alan työvoima kutistuu vai kasvaako se merkitävän väestömyllerryksen aikana? Vuoteen 2050 tultaessa ilman merkittävää maahanmuuttoa Suomen väestö on 0,5 miljoonaa asukasta nykyistä pienempi ja pahimmassa skenaariossa 0,7 miljoonaa pienempi. Kaupungit kasvavat ja pinta-alaltaan suuri osa maasta rapistuu ja autioituu. Vaikeasti hallittavia vaikeuksia on edessä kaikilla aloilla tulevaisuudessa.